

2. Гринин Л. Е. Великая депрессия 1929—1933 гг / Л.Е. Гринин. — Философия и общество. — 2009. — №. 2. — 201 с.

3. Дюрозель Ж. Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.Б.Дюрозель. — К.: Основи, 1995. — 903 с.

Єлизавета Маляр,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Наук. керівник: **К. Б. Дудорова**, к.ю.н., доцент (БДПУ)

НЕДІЙСНІСТЬ ПРАВОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ПІД ВПЛИВОМ НАСИЛЬСТВА

Актуальність теми. Аналіз як взагалі недійсності правочинів, так і вчинених під впливом насильства, завжди викликав підвищену увагу в доктрині та практиці. Втім у літературі відсутнє сучасне комплексне дослідження проблематики такого виду правочину з вадами волі.

Метою дослідження є з'ясування особливостей визнання недійсними правочинів, вчинених під впливом насильства.

Методи дослідження: логіко – юридичний, аналіз, історичний, порівняння.

Ступінь досліджуваності. Дослідження, присвячені питанням, пов'язаним з категорією «недійсний правочин» здійснювалися М.М. Агарковим, Д.М. Генкіним, В.І. Жековим, І.В. Матвєєвим, І.Б. Новицьким, І.Б. Рабіновичем, Н.С. Хатнюк та ін. Разом з тим, питанням, пов'язаним з недійсністю правочинів, вчинених під впливом насильства, не було приділено достатньої уваги.

Сутність дослідження. Передумовами появи в сучасних кодексах норм про насильство, як підставу визнання правочину недійсним, були приписи римського приватного права. Так, в тексті Юлія Павла наводяться приклади, коли хто-небудь хоче домогтися того, щоб інший продав йому або манципував річ та застосовує для цього запирання першого в домі, зв'язування, бичування тощо. Стороні правочину, яка діяла під впливом насильства, римське право надавало різні способи захисту на вибір: відновлення в первинному становищі; вимога чотирьохкратного відшкодування, якщо відповідач не провів добровільну реституцію протягом першого року, а в подальшому – однократного відшкодування [1].

Конструкція правочину, вчиненого під впливом насильства, “побудована” за моделлю оскаржуваного правочину. Тобто в кожному конкретному випадку існує спір щодо формування волевиявлення учасника правочину внаслідок насильства і необхідно довести, що воно дійсно існувало. Причому факт насильства не обов'язково має бути встановлено вироком суду, постановленим у кримінальній справі.

Насильством є заподіяння особі фізичних або душевних страждань з метою змусити її укласти правочин. Воно може виражатися як у фізичному, так і в психічному тиску на неї, примушуючи її таким чином до вчинення правочину.

Насильницькі дії можуть вчинятись як стороною правочину, так і іншою особою – як щодо іншої сторони правочину, так і щодо членів її сім'ї, родичів тощо або їх майна (абз. 1 п. 21 Постанови Пленуму ВСУ “Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними”) [3].

Як слушно зазначає С. Герасимовський, для визнання правочину недійсним достатньо встановити: факт застосування насильства до учасника правочину; використання цього факту контрагентом за правочинном; причинний зв'язок між насильством та укладенням спірного правочину [1].

Аналіз ст. 231 ЦК України, у контексті наявності в ній таких формулювань, як, зокрема, “правочин, вчинений особою”, “з боку іншої особи”, дозволяє зробити висновок, що законодавець допускає оскарження на цій підставі не лише двостороннього правочину, але й одностороннього чи багатостороннього.

Це підтверджується й положеннями ч. 5 ст. 1274 ЦК України, в яких передбачається, що відмова від прийняття спадщини може бути визнана судом недійсною з підстав, встановлених статтями 225, 229-231 і 233 ЦК України. Тобто допускається можливість оспорювання й односторонніх правочинів як таких, що вчинені під впливом насильства.

Я поділяю точку зору Крат В.І., який вказує на те, що коло осіб, які можуть звернутися до суду з позовом про визнання правочину недійсним як вчиненого внаслідок насильства, ст. 231 ЦК України не обмежується. Причому на відміну від правочинів, вчинених під впливом помилки або обману, насильство (фізичне або психічне) знаходить свій прояв зовні, внаслідок чого його можливо оцінювати з приводу впливу на формування волі і сторонніми особами, які не були стороною правочину. Тому не вбачається істотних перешкод для пред'явлення вимоги про визнання правочину недійсним на підставі ч. 3 ст. 215 ЦК України й іншими особами або державними органами. Подібний підхід знаходить підтвердження і в судовій практиці.

Разом з тим не будь-яке насильство поєднане з протиправними діями. Зокрема, погроза оприлюднити дійсні факти з життя особи, які вона не хотіла б доводити до широкого загалу і які стали відомі іншій особі не в результаті протиправного зібрання інформації, погроза позбавити спадщини тощо, тим не менш будуть підставою для застосування ст. 231 ЦК України [2].

Основні висновки. При вчиненні правочину під впливом насильства формування волі відбувається за допомогою втручання “стороннього” фактора, яким виступає насильство.

Об'єктом насильства може виступати як сам учасник (сторона) правочину, так і близька йому особа. Суб'єктами, в свою чергу, можуть бути: 1) контрагент правочину; 2) особа, на користь якої укладається правочин (наприклад, спадкоємець за заповітом); 3) будь-яка особа, яка вчиняє насильницькі дії відносно одного контрагента правочину за відома чи за проханням іншого контрагента з метою спонукати першого укласти правочин.

Враховуючи те, що правочин, який вчинено під впливом насильства, належить до оспорюваних правочинів, то крім загальних наслідків,

передбачених ст. 216 ЦК України, до таких правочинів застосовуються також наслідки, передбачені ч. 2 ст. 216 ЦК України. Винна особа, яка застосувала насильство, зобов'язана відшкодувати другій стороні збитки у подвійному розмірі, а також моральну шкоду, що завдані у зв'язку із вчиненням такого правочину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимовський С. Правочини, вчинені під впливом насильства як вид оспорюваних правочинів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2013/3-md/9.pdf>.

2. Крат В.І. Недійсність правочинів, вчинених під впливом насильства / В. І. Крат // Правовий вісник Української академії банківської справи. 2012. – № 2(7). // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/52260/6/Krat_Nediisnist_pravochyniv.pdf.

3. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 06.11.2009 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/>

Михайлишина Ольга,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Наук.керівник: **Ю.Ю.Королевська**, ст. викладач (БДПУ)

РОЗВИТОК ТА ПОШИРЕННЯ ФОЛЬКЛОРИСТИКИ У РЕГІОНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ: УКРАЇНИ, ПОЛЬЩІ ТА ЛИТВИ

Актуальність. В умовах сучасної інтеграції зростає необхідність збереження національних пам'яток культури, зокрема фольклору.

Мета і методи дослідження. Метою роботи полягає в дослідженні обставин і специфіки поширення та генези фольклористики як науки на різних територіях Східноєвропейського регіону. Використані методи: історико-порівняльний та синхроністичний.

Сутність дослідження. Формуватися фольклор почав на рубежі XVIII-XIX ст., коли після Французької революції були визначені і поширені всією Європою перші уявлення про національність і національне визволення. Особливо актуальним це було для східнослов'янських народів, які в більшості своїй були у складі Російської, Австро-Угорської та навіть Османської імперій і не користувалися ніякими національними правами. Відродження національних переказів (епосів) і героїв було покликане історично обґрунтувати незалежність слов'янських народів. Серед східноєвропейських збирачів фольклору та етнографів треба згадати дослідників фольклористики України, Польщі, Білорусі та Литви З.Даленгу-Ходоковського, Ю. Крашевського, збирача народних пісень-дайн Латвії К. Баронса та збирача карело-фінського епосу Е. Ленрота.

У порівнянні з західноєвропейським епосом (грецькими «Іліада» і